

MERA ZABRANE NAPUŠTANJA STANA I NJENA (NE)PRIMENA U KONTEKSTU OPŠTIH USLOVA ZA ODREĐIVANJE MERA

REZIME: Stupanjem na snagu Zakonika o krivičnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZKP i Zakonik) mera zabrane napuštanja stana i mesta boravišta, koja je egzistirala u prethodnom Zakoniku, razdvojena je na dve posebne mere obezbeđenja prisustva okrivljenog. Zabrana napuštanja stana, uslovi za njeno određivanje i odlučivanje o meri predviđeni su članovima 208-209 ZKP-a. Krivičnim zakonikom², u čl. 63, st. 1, određeno je da se vreme provedeno na izdržavanju mere zabrane napuštanja stana uračunava u izrečenu kaznu zatvora, novčanu kaznu i kaznu rada u javnom interesu. Zabrana napuštanja stana se smatra lišenjem slobode, što praktično znači, da u slučaju donošenja presude kojom se okrivljeni prema kome je bila određena mera, oslobađa optužbe ili se optužba u odnosu na njega odbija, kao i u slučaju odustanka javnog tužioca od daljeg progona, okrivljeni može podneti zahtev za naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode. Pored činjenice da se radi o daleko humanijem vidu lišenja slobode u odnosu na pritvor, izuzetnu korist od primene ove mere ima i sama država, i to, pre svega, zbog direktnog smanjivanja smeštajnih kapaciteta u penalnim ustanovama, odnosno u pritvorskim jedinicama u sastavu tih ustanova. Iako, kućni pritvor sam po sebi deluje konfornije u odnosu na sam boravak u pritvorskoj jedinici, on je veoma restriktivna mera koja ograničava okrivljenog u mnogo čemu, pa mu se tako zabranjuje korišćenje mobilnog telefona, računara, zatim poseta od strane prijatelja i drugih lica kao i rodbine. Sam ambijent je mnogo prihvatljiviji kada je reč o samoj psihi pojedinca. Sprovođenje mere kontroliše Poverenička služba putem Poverenika za izvršenje alternativnih sankcija. Ovaj organ je zadužen za kontrolu sprovođenja mere i u stalnom je kontaktu sa licem u odnosu na koga se sprovodi mera. O svakom kršenju mere izveštava se postupajući sudija,

* Msr, Advokat u Novom Sadu, e-mail: copas1983@yahoo.com

¹ Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14.

² Krivični zakonik, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 i 108/14.

policija i Poverenička služba, a kada je reč o elektronskom nadzoru, tada sam kontakt nije potreban jer je sistem kontrole još efikasniji samim tim. Sve navedeno nema smisla ukoliko ostaje slovo na papiru, odnosno norma koja je na snazi, a slabo se primenjuje. Upravo smo zbog toga u ovom radu prikazali neke od odluka sudova povodom procesnih pitanja vezanih za meru zabrane napuštanja stana.

Ključne reči: *mera, kućni pritvor, elektronska narukvica, žalba na rešenje, poverenik.*

Uvod

U skladu sa članom 189, st. 1 ZKP-a, organ postupka će voditi računa da se ne primeni teža mera ako se svrha može postići blažom merom za obezbeđenje prisustva okrivljenog i za nesmetano vođenje krivičnog postupka.³ Mere obezbeđenja prema ličnosti okrivljenog sastoje se u većem ili manjem ograničenju lične slobode, što ne znači da se uvek sastoje u lišenju slobode. Mere su raznovrsne, i pod određenim uslovima mogu biti primenjene u svim fazama postupka.⁴ Da bi krivični postupak mogao biti uspešno vođen, neophodno je obezbediti pristup određenih lica – njegovih učesnika. Zahtev suda za njihovim prisustvom predstavlja za ova lica obavezu koju je sud ovlašćen da im nametne. Iako u najvećem broju slučajeva učesnici u krivičnom postupku ovu obavezu dobrovoljno prihvataju, odazivajući se na poziv, postoje i situacije u kojima je nužno primeniti i određene mere prinude s tim ciljem. Kada je reč o vrstama mera, umesto dosadašnjih pet, uočavamo sedam zasebnih mera. Ipak potpunu novinu u odnosu na dosadašnje rešenje predstavlja jedino uvođenje mere zabrane napuštanja stana. Reč je o meri koja do sada nije postojala u našem krivičnoprocesnom sistemu, a koja je u javnosti označavana često „kućnim pritvorom“.⁵ Zabrana napuštanja stana predstavlja specifičan oblik ograničenja lične slobode i zbog toga je često u slobodnom izražavanju spominjan kao „kućni pritvor“. Zabrana napuštanja stana se može odrediti jedino rešenjem suda i to onda kada postoje neki od alternativno

³ Reč je o opštim uslovima za određivanje mera. Škulić koristi termin „opšti uslov kaskadne svrshodnosti“, Grubač govori o „principu srazmernosti u primeni mera procesne prinude“. Vodeći se navodima Grubača „cilj mera ne sme biti sankcija, niti one smeju postati mere ispaštanja“, Škulić smatra da predugo trajanje pritvora predstavlja „oblik parasankcije“.

⁴ Vasiljević, T. (1981). Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, Beograd, Savremena administracija, str. 374.

⁵ Ilić, G., et al. (2013). Komentar zakonika o krivičnom postupku, Beograd, Službeni glasnik, str. 448.

propisanih razloga zbog kojih se inače može odrediti pritvor. Tu pored opasnosti od bekstva okrivljenog, spadaju i svi ostali razlozi zbog kojih je moguće određivanje pritvora, osim razloga koji se odnosi da dokaznu opstrukciju.⁶

Osvrt na meru pritvora i razloge za određivanje pritvora u skladu sa ZKP-om

Pod ograničenjem lične slobode u smislu Krivičnog postupka razume se zatvaranje lica koje je osumnjičeno da je izvršilo kakvo krivično delo.⁷ Iz ovoga sledi da se radi o preventivnoj meri koja se izriče prema licu za koje postoji osnovana sumnja da je učinilo krivično delo, te je zbog toga nužno ograničiti njegovu slobodu, a sve radi postizanja svrhe nesmetanog vođenja krivičnog postupka, kao i obezbeđenja prisustva tog lica u krivičnom postupku. Radi se o najtežoj meri kojom se obezbeđuje prisustvo okrivljenog tokom čitavog postupka, ali se tom merom istovremeno mogu postizati i drugi ciljevi. U odnosu na pritvor kao oblik lišenja slobode tokom krivičnog postupka, primenjuju se sledeća osnovna pravila: 1) zakonitost i ultima ratio karakter ovog oblika lišenja slobode u krivičnom postupku – pritvor se može odrediti: a) samo pod uslovima predviđenim u Zakoniku o krivičnom postupku i b) samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom merom; 2) hitni karakter pritvora – dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da trajanje pritvora svedu na najkraće neophodno vreme i da postupaju sa naročitom hitnošću ako se okrivljeni nalazi u pritvoru; 3) obavezno oficijelno ukidanje pritvora – u toku celog postupka pritvor će biti ukinut čim prestanu razlozi na osnovu kojih je bio određen.⁸ Takođe, čl. 189 ZKP-a izričito predviđa da se prilikom odlučivanja o primeni neke od mera predviđenih čl. 188 ZKP-a, vodi računa da se ne primenjuje teža mera ako se ista svrha može postići blažom merom. Pritvor može biti zamenjen merom zabrane napuštanja stana ili se ta mere može izreći i samostalno. Da bi se odredila ova mera neophodno je da su ispunjeni zakonski uslovi koji se tiču samog pritvora, iz tog razloga je upravo u ovom radu obrađen deo vezan za pritvor, odnosno razloge za njegovo određivanje. Pritvor je *fakultativan* (moguć) kad se ne određuje po sili zakona, već na snovu slobodne sudske ocene dokaza o postojanju okolnosti koje zakonik predviđa za osnove pritvora.

---

⁶ Škulić, M. (2014). Krivično procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 140.

⁷ Marković, B. (1937). Udžbenik sudsko krivičnog postupka Kraljevine Jugoslavije. Beograd, Štamparija Drag. Gregorića, str. 246.

⁸ Škulić, M. op. cit. str. 141.

Pritvor je fakultativan samo u tome smislu što sud može da nađe da zakonom predviđeni osnov za njegovo određivanje u konkretnom slučaju postoji ili da ne postoji, ne i da pritvor ne odredi kad nađe da zakonom predviđeni osnov postoji.⁹ U Zakoniku o krivičnom postupku u čl. 211, st. 1, predviđeni su pored osnovnog uslova za određivanje pritvora, a to je postojanje osnovane sumnje da je lice prema kome se pritvor treba odrediti, učinilo krivično delo i ostali razlozi koji su svrstani po tačkama. Osnov za određivanje pritvora, predviđen u tač. 1, a suštinski se svodi na opasnost od bekstva okrivljenog. Zakonodavac, najpre, *exempli causa* navodi nekoliko situacija koje ukazuju na opasnost od bekstva, kao što su okolnost da se okrivljeni krije ili se ne može utvrditi njegova istovetnost, odnosno da u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres.¹⁰ Smisao tačke 2 je sprečavanje dokazne opstrukcije, onemogućavanje da se utiče na svedoke, saučesnike kao i da se unište dokazi i tragovi krivičnog dela. Zakonodavac nije propisao mogućnost primene mere zabrane napuštanja stana kao alternative pritvoru koji bi mogao biti određen ili je već određen zbog pritvorskog osnova iz tačke 2. Smatramo da ovo rešenje nije utemeljeno na logičnoj osnovi, jer kućni pritvor koji je određen uz strogu zabranu korišćenja telefona, računara i uz zabranu kućnih poseta asolutno ne pruža prostora za nekom od dokaznih opstrukcija za vreme vođenja krivičnog postupka. Razlog za primenu tačke 3 je postojanje bojazni da će okrivljeni u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo ili dovršiti krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti. U ovom slučaju se suštinski zahteva konkretna bojazan, ali veoma često sud zloupotrebljava ovaj pritvorski osnov i apstraktno navodi mogućnost da se u nekoj dalekoj budućnosti, koja nije određena, može ponoviti krivično delo, što se u ovom radu može uočiti iz citiranih odluka sudova. Pritvor na ovakav način gubi svoj smisao, jer njegova svrha ne može biti svrha koju postiže sankcija. Situacija je danas malo lakša, jer Zakonik ostavlja mogućnost da pritvor traje, a okrivljeni boravi kod kuće, pa i ako to vreme bude uračunato u kaznu, nekada je povoljnije za same okrivljene, jer je služenje kazne zatvora u kućnim uslovima moguće isključivo za osude do jedne godine zatvora, a postoje situacije da boravak u kućnom pritvoru traje i dve godine, pa izrečena kazna od recimo dve godine, bude praktično odslužena jer se vreme provedeno u kućnom pritvoru uračunava u kaznu zatvora. Razlozi iz tačke 4 moraju biti kumulativno ispunjeni da bi se mogao odrediti pritvor. Uslovi se tiču visine zaprećene kazne i jednog novog standarda, postojanja stepena uznemirenja

⁹ Grubač, M. (2009). Krivično procesno pravo, Beograd, Projuris, str. 67.

¹⁰ Ilić, G., et al. op.cit. str. 494.

javnosti. Ovaj drugi uslov veoma teško sud može utvrditi. Pretpostavka o nekakvom uznemirenju javnosti bez utvrđivanja stepena uznemirenja koji dovede do ugrožavanja nesmetanog i pravičnog vođenja krivičnog postupka ne sme sama po sebi biti razlog za pritvor. Intencija zakonodavca nije bila da se samo konstatuje da je javnost uznemirena, već da je ona vidljiva i da se odražava na vođenje krivičnog postupka. Smatramo da je dobro rešenje što u slučaju ovog pritvorskog osnova postoji mogućnost zamenene pritvora merom zabrane napuštanja stana, upravo zbog same rastegljivosti ove tačke koja kao takva prilikom ekstenzivnog tumačenja može biti zloupotrebljena u političke svrhe. Sudovi moraju imati na umu činjenicu da se ne postiže isključivo pritvorom cilj koji se merama iz člana 188 ZKP-a postiže, zbog toga je imperativ primeniti blaže mere kad je to moguće, pre svega, iz razloga humanosti i ekonomičnosti, a onda i zbog samog slova zakona. U daljem tekstu analizom određenih odredaba ZKP-a približićemo prirodu same mere zabrane napuštanja stana i njene karakteristike. Reč je, pre svega, o preventivnom lišenju slobode u „kućnim uslovima”.¹¹

Zabrana napuštanja stana

U čl. 208, st.1 Zakonika o krivičnom postupku, određeno je pod kojim se uslovima okrivljenom može zabraniti da bez odobrenja napusti stan u kojem boravi, i pod kojim će uslovima boraviti u stanu. Takođe je propisano u kojoj situaciji, odnosno pod kojim uslovima je moguće primeniti ovu meru. Naime, sud može okrivljenom odrediti „kućni pritvor“ samo ako postoje neke od okolnosti predviđene čl. 211, st. 1, tač. 1), 3) i 4) ZKP-a. Kada sud određuje meru, na raspolaganju mu stoje određeni instrumenti kojima bi okrivljenom uskratilo određena prava tokom sprovođenja mere. Okrivljenom može biti zabranjeno da koristi telefon i internet kao i da prima druga lica u stan. Branilac može posećivati okrivljenog uz pribavljenu dozvolu postupajućeg sudije. To može biti i dozvola koja je izdata za vreme dok je okrivljeni boravio u pritvorskoj jedinici. U slučaju da je mera određena zasebno, dozvola bi se pribavljala u zavisnosti od stadijuma postupka od postupajućih sudija, a sve u skladu sa funkcionalnom nadležnošću suda. Sudija za prethodni postupak u fazi prethodnog postupka, zatim nakon podizanja optužnog akta Kv Veće, a nakon potvrđivanja optužnog akata, predsednik veća. O meri odlučuje veće van prestresa ili na pretresu, ali na pripremnom ročištu postoji izuzetak, tada o meri kao i o pritvoru može odlučivati predsednik veća uz saglasnost stranaka.

---

¹¹ Više o tome: Grubač, M., et. al. (2014). Komentar zakonika o krivičnom postupku, Beograd, Projuris, str. 363.

U st. 2, propisano je kada okrivljeni može i bez odobrenja napustiti svoj stan. To su situacije u kojima je neophodna hitna medicinska intervencija u odnosu na njega ili lice koje boravi u stanu sa njim. Takođe, zbog izbegavanja eventualne opasnosti po njegov život i zdravlje, kao i imovinu, situacije poput elementarnih nepogoda, poplava, požara itd. Okrivljeni u slučajevima kada iz bilo kog razloga napušta stan, a da nije neka od situacija propisanih u st. 2, pribavlja dozvolu od postupajućeg sudije i izveštava Poverenika iz organa uprave za izvršenje krivičnih sankcija o razlozima napuštanja stana i vremenskom periodu odsutnosti. Kada je okrivljeni pozvan na glavni pretres ili zbog nečeg drugog, on pribavlja potvrdu suda i istu naknadno daje na uvid Povereniku. Poverenici su u stalnom kontaktu sa sudom i licem pod merom, kako bi se izbegle zloupotrebe ove mere, posebno one bez elektronskog nadzora.

Članom 209 ZKP-a, rešena su pitanja u vezi sa odlučivanjem o meri i podnošenjem predloga. U toku istrage tužilac predlaže meru, a sud je određuje. Branilac može predložiti, takođe, meru, ali tada sud mora zatražiti mišljenje tužilaštva ukoliko se postupak vodi za krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti. Sud isključivo traži mišljenje, ali ne postoji obaveza da meru ne odredi ukoliko je stav tužilaštva negativan. Nakon potvrđivanja optužnice sud o meri odlučuje sam. Sudija za prethodni postupak određuje ovu meru do potvrđivanja optužnice, a nakon toga odlučuje Veće. Mera može trajati dok za time postoji potreba, a najduže do upućivanja okrivljenog na izdržavanje krivične sankcije koja se sastoji u lišenju slobode. Kontrola ove mere se vrši na svaka tri meseca. Žalba je dozvoljena na rešenje o određivanju i produžavanju mere. Žalba ne zadržava izvršenje. Prema odredbi člana 63, stav 1 KZ u izrečenu kaznu zatvora, novčanu kaznu i kaznu rada u javnom interesu uračunava se vreme provedeno u pritvoru, vreme trajanja mere zabrane napuštanja stana, kao i svako drugo lišenje slobode u vezi sa krivičnim delom.¹² Sa druge strane, u slučaju da ishod postupka bude rešen pozitivno za okrivljenog, ostaje mogućnost podnošenja tužbe za naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode za svaki dan proveden u kućnom pritvoru.

Kontrola mere

U cilju što efikasnije kontrole poštovanja mere sud može naložiti da se prema okrivljenom, u odnosu na koga je mera određena, primeni elektronski nadzor. Ovde je reč o uređaju za lociranje – odašiljaču, koji se pričvršćuje na

¹² Stojanović, Z. (2015). Krivično pravo - opšti deo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 321.

zglob ruke ili noge okrivljenog. Uređaj za lociranje sa pratećom opremom mora biti neškodljiv za zdravlje i postavljen od strane stručnog lica uz pružanje detaljnih uputstava o principu njegovog funkcionisanja. U čl. 17 Zakona o izvršenju vanzavodskih sankcija i mera propisano je da nakon što sud prema okrivljenom odredi meru kućnog pritvora, kontrolu poštovanja te mere, vrši Poverenička služba putem Poverenika. U okviru Povereničke službe obrazuju se povereničke kancelarije na teritoriji nadležnosti Višeg suda, jednog ili više sudova. Poverenička služba koja funkcioniše u okviru Uprave za izvršenje krivičnih sankcija upravlja uređajem kojim se daljinskim putem prati kretanje okrivljenog u prostoru gde se sprovodi mera. Ukoliko sud odredi da se mera sprovodi na ovakav način, to mora biti tačno navedeno u rešenju o određivanju i produžavanju mere. ZKP pruža mogućnost određivanja mere bez elektronskog nadzora i ostalih zabrana koje prate ovakav vid lišenja slobode, stoga je neophodno sve navesti u rešenju o meri. Kada nije određena mera sa elektronskim nadzorom, nadzor nad licem se vrši lično od strane Poverenika, dolaskom u iznenadne kućne posete i stalnim telefonskim kontaktom sa licima pod merom. O svakom kršenju mere Poverenik izveštava bez odlaganja sud, policiju i Povereničku službu. Predstavnici Uprave za izvršenje krivičnih sankcija opisali su neke od alternativa pritvoru koje se posebno koriste za rešavanje problema prenaseljenosti, uključujući i korišćenje uređaja za praćenje, kao sredstvo za praćenje optuženog dok se nalazi u pritvoru. Izjavili su da je Evropska unija donirala 600 elektronskih uređaja za praćenje koji se obezbeđuju bez troškova za optuženog. U 2011. godini, u četiri slučaja je korišćen elektronski nadzor. Upotreba se povećala na 20 slučajeva u 2012. godini, a u vreme procene 2013. godine bilo je 24 slučaja.¹³

Stavovi judikature po pitanju primene kućnog pritvora na teritoriji Apelacionog suda u Novom Sadu

Ako neposredni procesni cilj izrazimo u zahtevu za minimalizacijom sudskih grešaka, efektivitet krivičnog postupka na tom nivou može biti sagledan kroz praćenje njihovog prisustva. O tome nam govore ne samo podaci o broju nevino osuđenih lica, već o svim činjeničnim i pravnim greškama učinjenim tokom postupka.¹⁴ Ispravnost sudskih odluka verifikuju same stranke nepodnošenjem pravnih lekova, kao i viši sudovi odlučivanjem o izjavljenim pravnim lekovima.¹⁵ Apelacioni sud u Novom Sadu u više odluka iskazao je

---

¹³ Ibid.

¹⁴ Brkić, S. (2014). Krivičnoprocesno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu, str. 120.

¹⁵ Ibid.

svoj stav po pitanju primene alternativnih mera pritvoru, posebno kada je reč o zabrani napuštanja stana. U odlukama kojima su ukidana rešenja sudova niže instance u obrazloženjima se navodilo da su sudovi činili bitne povrede odredaba krivičnog postupka, jer rešenja nisu sadržala razloge o odlučnim činjenicama, a razlozi su bili nejasni. Time nije bilo moguće ni ispitati pobijana rešenja. Zamerke su bile usmerene na to da sudovi nisu davali jasna objašnjenja zbog čega nakon proteka vremena pritvor mora biti produžen, a suštinski je sam intenzitet razloga zbog kojih je određen, vremenom opao. Zatim, kritike su bile upućene i na činjenicu da sud ne ispituje mogućnost primene alternativnih mera, iako je to zakonska obaveza u skladu sa principom kaskadne svrsishodnosti, odnosno, zamene kao i određivanja blaže mere pritvoru kad god je to moguće. Nisu ni stavovi svih Veća ujednačeni, što predstavlja ozbiljan problem koji se mora rešavati u bliskoj budućnosti. Neujednačena sudska praksa stvara pravnu nesigurnost za okrivljene. Naime, čini se da, pored mnogih pozitivnih, jedan od negativnih efekata masovnije upotrebe kompjutera u sudovima predstavlja upravo jezičko, stilsko pa i sadržinsko „kvarenje” obrazloženja. Poznati copy and paste metod doveo je do toga da obrazloženja domaćih odluka sve češće predstavljaju ne mnogo više od glomazne reprodukcije.¹⁶

U rešenju Apelacionog suda u Novom Sadu od dana 28.01.2014. godine, poslovni broj Kž 2 161/14, istaknuto je da Viši sud u Novom Sadu nije dao jasne i valjane razloge zašto smatra da je pritvor kao mera obezbeđenja prisustva okrivljenih i za nesmetano vođenje krivičnog postupka, jedina i da se ista svrha ne bi mogla postići eventualno i drugom, blažom merom. U pitanju je bilo produženje pritvora po osnovu čl. 211, st.1, tač. 3 ZKP-a. Apelacioni sud u Novom Sadu zahtevao je od Višeg suda u Novom Sadu da pojasni na osnovu čega temelji svoj stav, u okolnostima proteka vremenskog perioda od izvršenja krivičnog dela, i samim tim i u situaciji slabljenja razloga za pritvor, odnosno gubljenju na intenzitetu samih pritvorskih razloga. Viši sud je nakon ovakvog stava rešenjem Kv Veća pod poslovnim brojem Kv 117/14 od dana 04.02.2014. godine, ukinuo pritvor okrivljenima i isti zamenio merom zabrane napuštanja stana, i to bez elektronskog nadzora i ostalih zabrana. Ovo je jedno od prvih slučajeva ove vrste pred Višim sudom u Novom Sadu, od primene ZKP-a na sve nivoe sudova u Republici Srbiji. Naime, dešavalo se da se pritvor zameni blažom merom ali po okončanju postupka, a u toku trajanja postupka sud je bio rigorozan i nije primenjivao blažu mere ove vrste.

¹⁶ Majić, M. (2015). Veština pisanja prvostepene krivične presude, Beograd, Službeni glasnik, str. 100.

U Rešenjima Apelacionog suda u Novom Sadu zavedenim pod poslovnim brojem Kž 2 784/14 od dana 06.05.2014. godine i Kž 2 1038/14 od dana 18.06.2014. godine, isticano je da Viši sud u Subotici nije dao jasne razloge zbog čega smatra da je pritvor nužan, osim što je opisivao radnju izvršenja krivičnog dela i paušalno izvodio zaključak da će okrivljeni ponoviti krivično delo u kratkom vremenskom periodu, a nije se upuštao u ispitivanje mogućnosti primene neke od alternativnih mera pritvoru, poput, recimo, zabrane napuštanja stana.

Viši sud u Subotici, uprkos čvrstom stavu, posle dva ukidajuća rešenja, morao je da donese jedinu pravilnu odluku i da ukine pritvor. Pritvor je ukinut, ali je takođe kao u prethodnom slučaju, isti zamenjen merom zabrane napuštanja stana. Tako je rešenjem pod poslovnim brojem Kv 176/4 od dana 27.06.2014. godine od strane Višeg suda u Subotici, okrivljenom izrečena mera zabrane napuštanja stana uz zabranu primanja drugih lica u svoj stan i korišćenje interneta i telefona. U ovom slučaju primetno je restriktivnije sprovođenje ove mere u odnosu na prethodni slučaj Višeg suda u Novom Sadu.

Rešenjem Višeg suda u Novom Sadu od dana 04.03.2015. godine, zavedenim pod poslovnim brojem Kž 2-105/15 ukinuto je rešenje Osnovnog suda u Novom Sadu pod poslovnim brojem K-1100/14 od dana 13.02.2015 godine, kojim je nakon okončanja postupka i donošenja nepravnosnažne presude, okrivljenom produžen pritvor po osnovu čl. 211, st.1, tač. 3 ZKP-a. U rešenju kojim je ukinuto rešenje Osnovnog suda, istaknuto je da čl. 210 ZKP-a obavezuje sud, da ispita mogućnost primene alternativne mere pritvoru. Viši sud je smatrao da se mora obrazložiti nužnost primene najrestriktivnije mere i da izostanak takvog obrazloženja, rešenje koje se pobijalo, čini nerazumljivim, te i da takvo rešenje ne sadrži jasne i dovoljne razloge za odluku o primeni mere pritvora. Osnovni sud je nakon ovog rešenja ukinuo pritvor okrivljenom po rešenju zavedenim pod poslovnim brojem Kv 392/15 od 10.03.2015 godine. Smatramo da je ovo ispravan stav, imajući u vidu fazu postupka, jer je mera ispunila svoju svrhu, drugačija odluka bi meru pretvarala u kaznu tj. u nekakav vid parasankcije što svakako nije intencija zakonodavca.

Nažalost, većina odluka su takvog karaktera da u bukvalnom smislu reči sudovi prenebregavaju navode branilaca i okrivljenih istaknute u žalbama i potpuno ignorišu zakonske odredbe koje se odnose na princip primene i zamene pritvora blažim merama. Pa tako rešenjem Višeg suda u Novom Sadu poslovni broj KV 867/15 od dana 25.08.2015. godine, kojim se odbija žalba branioca, sud ističe da je priroda krivičnog dela takva da ne opravdava

izricanje blaže mere.¹⁷ U pitanju je potpuno paušalno i neosnovano iznošenje stava koji nema utemeljenje u samom Zakoniku. Naime, kada je reč o pritvoru i o alternativnim merama koje, pre svega, služe kao sredstvo za nesmetano vođenje postupka i obezbeđenje prisustva okrivljenog, ne može postojati selektivnost u primeni mera. Ako je nešto smetnja određenoj meri onda to mogu biti samo tehnički uslovi od kojih zavisi samo sprovođenje mere, poput telefonske linije, adekvatnog stana itd. Vrsta krivičnog dela apsolutno nema nikakav značaj prilikom određivanja mere kućnog pritvora, jer je u pitanju restriktivna mera i ako se ista krši ili se vrši krivično delo dok ona traje o tome se staraju Poverenici i sud ne može dovoditi u pitanje njihovu profesionalnost na ovaj način. Opet ističemo da sam pritvor kao i alternativne mere nemaju za cilj da deluju kao prevencija vršenja krivičnih dela, tu svrhu postižu krivične sankcije.

ZAKLJUČAK

Imajući u vidu da se u Republici Srbiji povećao broj predmeta u kojima je moguće odrediti meru zabrane napuštanja stana, a što je rezultiralo primenom ZKP-a, na sve nivoe sudova, otvara se čitav niz pitanja u praksi, koje je neophodno rešavati: način kontrole mere, zatim nedoumice prilikom odlučivanja od strane suda i ponekad suštinsko nerazumevanje prirode same mere kao i odredaba ZKP-a. Neophodno je vršiti obuke sudija, tužilaca i advokata, jer u određenim sredinama sama mera kućnog pritvora predstavlja do te mere novinu da se zbog nepoznavanja prirode mere izbegava sa njenom primenom. Nije redak slučaj da sudovi nižih instanci iščekuju stav Apelacionog suda u vezi sa procesnim pitanjima vezanim za kućni pritvor, ali to iščekivanje može potrajati, jer prva tri meseca od momenta određivanja pritvora, isti sudija, i isto Kv veće tog suda, sudbinu drže u svojim rukama, a stav koji iskažu prvog dana ostaje do kraja nepromenjen sva tri meseca. Iz svega iznetog, zaključujemo da je kućni pritvor po svemu mnogo humaniji vid lišenja slobode u odnosu na pritvor i da svest o neophodnosti njegove primene kao alternative pritvoru kad je to moguće u smislu pritvorskog osnova, mora biti na višem nivou, a u skladu sa obavezom organa postupka propisanom članom 189, stavom 1

¹⁷ I u ovom slučaju, nakon upornog insistiranja odbrane, ipak je pritvor ukinut i zamenjen blažom merom, rešenjem Višeg suda u Novom Sadu pod poslovnim brojem Kpp-124/15 od 14.10.2015. godine. Odbrana je tvrdila da okolnost, da je u predmetnom stanu držana opojna droga, ne sme biti od uticaja prilikom odluke o tome da li se uspešno može sprovesti kućni pritvor u konkretnom stanu. Takav stav potvrđen je u obrazloženju odluke o ukidanju pritvora. Očigledno je da previše energije moramo uložiti i dosta vremena potrošiti, a sve se može pojednostaviti ako dosledno sud primeni odredbe ZKP-a koje se tiču već pominjanog uslova kaskadne svrsishodnosti.

ZKP-a. Pozitivne odluke citirane u ovom radu predstavljaju rezultat borbe branilaca, takve odluke kojima se rešavalo o žalbama potvrđuju da se ZKP ne primenjuje dosledno, a samim tim izostaje i primena mere kućnog pritvora u obimu koji je realno očekivati, uzevši u obzir intenciju zakonodavca.

Petar Cvetković, MA

A lawyer in Novi Sad

HOME DETENTION AND ITS (NON) ENFORCEMENT IN THE LIGHT OF GENERAL CONDITIONS FOR DETERMING MEASURES

A b s t r a c t

By coming into force of the Law on Criminal Procedure, the measure of imposing a ban on leaving the place of residence and home, which existed in the previous Law, is now separated into two different measures of assuring the presence of the accused person in order to carry out the whole procedure more easily. The ban on leaving home, the conditions for its determination are all prescribed in the Articles 208-209 of the Law on Criminal Procedure. In the paragraph 63, item 1 of the Criminal Code it is stated that the time sent on serving the sentence of the home detention is included into the conviction of prison, fine and voluntary work. The ban on leaving home is considered to be a deprivation of freedom, which actually implies that in the case of bringing the judgement by which the accused who was given the measure is free or the accusation is denied as well as in the case of Public Prosecutor has given up on further investigation, he/she can file a claim against the unfounded deprivation of freedom. In addition to a home detention being a more humane way of imprisonment compared to detention, the state itself can have remarkable benefits of applying this measure primarily due to a direct reduction of accomodation capacities in prison institutions and their detention units. Although a home detention seems to be more comfortable than staying in custody itself, it is also quite a restrictive measure, which limits the defendant in many ways. The defendant is forbidden to use a mobile phone, PC..., to be visited by his/her friends, relatives and the other people. There is not much difference in an actual ambience, but there is a lot of difference concerning the human

rights. It is evident that the ambience itself is a lot more acceptable in regard to a person's mental health. Implementing the measure is controlled by the Commissioner's service with the Commissioner for performing alternative penalties. This Body is in charge of monitoring the implementation of the measure and it is also in a constant communication with the individual sentenced to a home detention. The judge in charge, police and the Commissioner's service have been informed of any breach of the given measure. In the case of electronic monitoring such a contact is not required as the system is more efficient. All the previously stated facts have no point if they only remain on paper in a form of a norm being valid, but not enforced. That is why, in this paper, there are presented some of the court sentences in regard to processing issues connected to a home detention measure.

Key words: *measure, home detention, electronic bracelet, appeal, commissioner*

Literatura:

1. Američko udruženje pravika, (2013). Analiza primene mere pritvora u Srbiji, Sjedinjene Američke Države: American Bar Association Rule of Law Initiative (ABA ROLI)
2. Brkić, S. (2014). Krivičnoprocesno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu
3. Vasiljević, T. (1981). Sistem krivičnog procesnog prava SFRJ, Beograd, Savremena administracija
4. Grubač, M. et al. (2014). Komentar zakonika o krivičnom postupku, Beograd, Projuris
5. Grubač, M. (2009). Krivično procesno pravo, Beograd, Projuris
6. Ilić, G., et al. (2013). Komentar zakonika o krivičnom postupku, Beograd, Službeni glasnik
7. Majić, M. (2015). Veština pisanja prvostepene krivične presude, Beograd, Službeni glasnik
8. Marković, B. (1937). Udžbenik sudsko krivičnog postupka Kraljevine Jugoslavije. Beograd, Štamparija Drag. Gregorića
9. Stojanović, Z. (2015). Krivično pravo - opšti deo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
10. Škulić, M. (2014). Krivično procesno pravo. Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu